

Asia: VN/31603/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi 2025-2029

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme mahdollisuudesta lausua strategialuonnoksesta. Lapin yliopisto toimii yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden teemojen parissa muun muassa useissa hankkeissa. Tämän pohjalta Lapin yliopisto katsoo voivansa jättää lausunnon yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiasta 2025–2029.

Strategia kuvaa uuden strategian tarvetta suhteessa EU:n suosituksiin sekä aiempaan kansalliseen strategiaan vuodelta 2021. Siinä perustellaan tarkasti yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrityksen luonne sekä määritelmä. Strategiassa kuvataan varsin hyvin yhteiskunnallisten yritysten nykytilanne, lukumäärä, markkina-arvo sekä potentiaali.

Katsomme, että strategiassa on otettu ansiokkaasti mukaan sidosryhmien näkemykset. Tämä näkyy pitkin strategiaa vahvana ja monipuolisena yhteisötalouden kuvailuna.

Strategia on suunnattu vuosille 2026–2030, ja siksi katsomme tärkeäksi kommentoida seuraavia kokonaisuuksia:

Tilannekuva ja tavoitteet

Strategiassa kuvataan jokaisen tavoitteen kohdalla tilannekuva. Katsomme, että strategiassa olisi mahdollista kuvata vielä laajemmin nykyistä tilannetta. Tilannekuva on mahdollista käsitellä tavoitteiden kanssa yhteisessä osiossa tai siirtämällä tilannekuva ja tavoitteet toisistaan erillisiksi luvuiksi. Tilannekuvan avaaminen erillisessä osiossa mahdollistaisi strategian painopisteen siirtämisen tavoitteiden kuvaamiseen ja toimenpiteiden suuntaamiseen. Nyt strategiassa tilannekuva sekoittuu tavoitteiden kanssa sillä tavalla yhteen, että tavoitteita ei avata tulevaisuuteen tähtäävien toimenpiteiden kautta, vaan sitomalla tavoitteet menneisyyteen (tilannekuvaan), mikä jättää tavoitteiden asettamisen vähemmälle painoarvolle.

Toimenpiteet

Strategia suuntaa yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden visiota vuoteen 2030. Vision tavoitteiden edistäminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista, joka on mahdollista rakentaa osoittamalla konkreettisia malleja ja yhteistyökumppaneita. Strategiassa ei kuvata riittävällä tasolla kansallisia toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin päästään. Toimenpiteiden rinnalla on mahdollista nimetä toimijat, jotka ovat keskeisiä tavoitteisiin pääsemiseksi. Toimenpiteiden toteutumisen seurannaksi olisi hyvä kehittää seurantaindikaattoreita, joilla osoitetaan strategian eteneminen.

Strategian tavoitteissa on tuotu esiin keskeisiä haasteita, jotka estävät yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden täyden potentiaalin tunnistamisen yhteiskunnassa. Näitä ovat tunnettuus, rahoitus (rahoitusinstrumentit innovatiivisille liiketoimintamalleille, valtiontuet, EU:n rahoitusohjelmien ja -tukien hyödyntämisen esteiden purku), sosiaalisen innovaatioekosysteemin puuttuminen, puutteellinen liiketoimintaosaaminen sekä poliittisen johtamisen puute. Strategiassa voisi kanavoida nykyiset haasteet toimenpiteiden kautta tavoitteiksi entistä vahvemmin.

Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten toiminnan osalta strategiassa on jäänyt kokonaan huomiotta sen alue- ja paikallistaloutta vahvistava rooli.

Toimintaympäristön kuvaus

Strategiassa voisi kuvata yhteiskunnalliseen yritystoimintaan vaikuttavaa toimintaympäristöä. Toimintaympäristö vaikuttaa sekä poliittisen ohjauksen tarvekuvan vankistamiseen että yrittäjien kannusteisiin perustaa yhteiskunnallinen yritys, mutta myös investoida ja kasvattaa jo olemassa olevia yrityksiä.

Yhteiskunnalliset yritykset eivät periaatteessa eroa tavallisesta yritystoiminnasta, mutta niillä on erottavia ominaispiirteitä, jotka olisi hyvä tuoda esiin toimintaympäristöanalyysissä. Tällaisia ominaispiirteitä on mahdollista tuoda esiin esimerkiksi avaamalla yritysrahoitusta toiminnalle, jolla on taloudellisen hyvinvoinnin lisäksi sosiaalista ja ekologiseen hyvinvointiin perustuvaa arvonluontia.

Suomessa yhteisötalous ja yhteiskunnallinen yrittäjyys sidotaan herkästi heikommassa asemassa olevien työllistämiseen sekä sote-sektorille. Tällä hetkellä myös strategia sortuu tähän kaventavaan näkökulmaan. Strategiassa olisi hyvä korostaa laajasti kaikkia toimialoja. Esimerkiksi tilastoja hyödyntämällä on mahdollista tuoda esiin toimialakohtaisesti yhteiskunnallisten yritysten määrää.

Muut huomiot strategiasta

Strategiassa voisi esittää yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten avulla suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuskuvaa erilaisten skenaariokuvien kautta. Osiossa olisi oivallista käsitellä, mitä yhteisötalous mahdollistaa ja mitä jää toteutumatta, mikäli Suomen hallitus ja yhteiskunta ei edistä päämäärätietoisesti strategiassa esitettyjä tavoitteita toimenpiteineen. Skenaariot on mahdollista kytkeä alueelliseen vaikuttavuuteen, sosiaaliseen ja ekologiseen hyvinvointiin sekä talouskasvuun, sillä näistä kaikista em. kokonaisuuksista on olemassa tutkittua tietoa.

Strategian taustaa -osiossa mainitaan: ”Yhteisötalouden kehittämisessä avainasemassa ovat myös valtioneuvoston linjaukset kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämisestä, Terveiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen 2030 periaatepäätös osallisuuden vahvistamisesta, kansallisen työelämän kehittämisstrategia sekä maakuntaohjelmat.” Miten nämä näkyvät tällä hetkellä strategiassa?

Strategiaa ei sidota nykyiseen hallitusohjelmaan ja sen tavoitteisiin. Nykyisessä hallitusohjelmassa on paljon yhteisötaloutta ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä käsitteleviä kohtia, joita tässä strategiassa voisi nostaa esiin, vaikka nämä kirjaukset eivät suoraan ole tämän strategiatyön käynnistämisen lähtökohta. Niiden kautta pystyttäisiin kuitenkin osoittamaan yhteiskunnallisten yritysten asema, esimerkiksi kasvuhakuisuuden kautta.

Strategian sitominen osaksi nykyistä hallitusohjelmaa mahdollistaa kuvaamaan eri strategioiden ja toimenpiteiden kytkeytymistä osaksi tämän strategian tavoitteita. Esimerkiksi nykyisessä Yrittäjyysstrategiassa yhteiskunnalliset yritykset mainitaan ainoastaan (s.127) kuvaamalla niitä yrittäjyyden erilaiset tarpeet ja tilanteet -otsikoinnin alla. Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategia voisi asettaa tavoitteekseen pyrkiä lisäämään vuorovaikutusta yrittäjyysstrategian kanssa, sillä kyseessä on hallituksen yrittäjyyspolitiikkaa keskeisesti ohjaava asiakirja.

Pidämme strategian päivittämistä tärkeänä askeleena yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten tunnettuuden kasvattamiseksi.

Tuovinen Sofia
Lapin yliopisto - Startup-palvelut, RYHTI-hanke (Rakenteet
yhteiskunnalliselle yrittäjyydelle Lappiin)